

שיעור מספר 10*
26 אוגוסט - 1 ספטמבר

"שתי הבריתות"

שבת אחר הצהריים

קיראו את הפסוקים הבאים לקראת שיעור השבת השבועי: גלטים 31-21:4;
בראשית 28:1, 2:3, 15:3, 6:15; שמות 8-2:6, 6:3-19;

פסוק לשינון: "אֲבֵל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה בֵּת חוֹרֵן הִיא, וְהִיא אִם לָנוּ"
(גלטים 4:26)

המאמינים אשר דוחים את סמכות התנ"ך רואים את מתן התורה על סיני מנקודת מבט שאינה עולה בקנה אחד עם הבשורה. הם מסיקים כי הברית שניתנה בסיני מייצגת עידן או תקופה בהיסטוריה האנושית אשר בה הישועה התבססה על ציות לחוק. אך בגלל שהאנשים לא הצליחו לעמוד בדרישות החוק, לטענתם, אלוהים יצר ברית חדשה, ברית החסד דרך הזכויות של ישוע המשיח. כך הם רואים את שתי הבריתות: הישנה מבוססת על תורה, והחדשה מבוססת על חסד. עם זאת, עד כמה שדעה זו מקובלת ושכיחה, היא איננה נכונה. הישועה מעולם לא היתה עניין של ציות לחוק. היהדות המקראית, מלכתחילה, היתה דת של חסד. התורה השגוייה ששאול יצא נגדה בגלטיה הייתה עיוות לא רק של הנצרות, אלא של התנ"ך עצמו. שתי הבריתות אינן מוגבלות בזמן. הן משקפות עמדות אנושיות, מייצגות שתי דרכים שונות של יחס לאלוהים, שמקורן נמצא עוד אצל קין והבל. הברית הישנה מייצגת את אלה אשר כמו קין מסתמכים על ציותם כאמצעי לרצות את אלוהים. ואילו הברית החדשה מייצגת את חוויתם של אלה אשר כמו הבל מסתמכים לחלוטין על חסדו של אלוהים.

*לימדו את השיעור השבועי לקראת שבת ה2 בספטמבר.

יסודות הברית

רבים מתייחסים לפרשנות שאול של היסטוריית ישראל בגלטים 31-21:4 כפסקה הקשה ביותר במכתבו. זאת מאחר כי טיעון כה מורכב דורש ידע נרחב של דמויות ואירועי התנ"ך. הצעד הראשון בהבנת פסקה זו הוא הבנת הרעיון הבסיסי של טענת שאול: הרעיון שבברית.

המילה ברית מופיעה בתנ"ך כשלושת אלפים פעמים ומתייחסת לכריכת חוזה, הסכם או אמנה. במשך אלפי שנים בריתות שיחקו תפקיד ראשי בהגדרת יחסים בין אנשים ועמים באזור המזרח הקרוב. בריתות תמיד כללו שחיטת בעלי חיים כחלק מתהליך כריתת הברית. הרג החיה סימל מה יקרה לצד אשר יפר את הברית, ויכשל בקיום חובותיו והבטחותיו בברית.

"מאז אדם עד לישוע, אלוהים קיים יחסים עם האנושות באמצעות סדרה של הבטחות ובריתות שהתמקדו בגאולה הקרבה, ואשר הגיעה לשיאה בברית עם דוד (בראשית 12: 2,3, שמואל ב' 17-12: 7, ישעיהו 11). אלוהים הבטיח לישראל בשבי הבבלי 'ברית חדשה' יעילה יותר (ירמיהו 31-34: 31) בהקשר לבואו של משיח דוד (יחזקאל 36: 26-36, 28, 22-28: 37)." (האנס ק. לה רונדל, "Our Creator Redeemer (Berrien Springs, Mich.: Andrews University Press, 2005), עמוד 4).

מה היה הבסיס לברית המקורית של אלוהים עם אדם בן עדן לפני החטא? בראשית 2:2,3,15-17,1:28

בזמן שנישואין, עבודה פיזית ויום השבת היו תנאים כלליים בברית הבריאה, התמקדותה העיקרי היה בהוראתו של אלוהים לא לאכול מהפירות האסורים. טבעו הבסיסי של הברית היה "ציית וחיה!". אלוהים לא ביקש משהו בלתי אפשרי מהטבע שנברא בהרמוניה מושלמת איתו. נטייה למשמעת הייתה תכונה טבעית של האדם. ובכל זאת, אדם וחיה בחרו לעשות את מה שהיה לא טבעי להם, ובכך הם לא רק הפרו את ברית הבריאה, אלא הפכו מונחים בסיסיים לבלתי נתפסים לאנשים המושחתים על ידי החטא. אלוהים בעצמו היה משחזר את היחסים האבודים עם אדם וחיה. והוא עשה זאת בכריתת ברית החסד שהתבססה על הבטחה נצחית למשיח (בראשית 15: 3).

קראו בראשית 3:15, ההבטחה הראשונה בכתבי הקודש. היכן בפסוק זה אנו רואים ארמז לתקווה שיש לנו במשיח?

הברית של אברהם

אילו הבטחות אלוהים נתן לאברהם בבראשית 5-12:1? מה הייתה תגובתו של אברהם?

ההבטחות ההתחלתיות של אלוהים לאברהם מהוות את אחד הקטעים העצמתיים ביותר בתנ"ך. כל הפסוקים בו על חסד אלוהים. אלוהים הוא המבטיח, לא אברהם. אברהם לא עשה כלום בכדי להרוויח או לזכות בחסדו של אלוהים. יתרה מכך, לא קיים שום סימן או רזם לכך שאברהם ואלוהים איכשהו פעלו ביחד במטרה לחשוב ולהגיע להסכם זה. אלוהים לבדו נותן את כל ההבטחות. בניגוד לכך, מאברהם נדרשת אמונה ובטחון בהבטחות אלוהים. לא משהו רופף ושביר, אלא אמונה חזקה כשל אברהם המתבטאת בכך שעזב את משפחתו (בגיל 75!) ופנה לארץ שהבטיח אלוהים.

"באמצעות ה"ברכה" שהורעפה על אברהם ובאמצעותו על כל בני האדם, חידש הבורא את מטרת הגאולה. הוא "בירך" את אדם וחוה בגן עדן (בראשית 1:28, 2:5) ולאחר מכן "בירך את נוח ובניו" לאחר המבול (בראשית 9:1). בדרך זו אלוהים הבהיר את הבטחתו הקודמת של המשיח אשר יגאל את האנושות, יהרוס את הרוע, וישחזר את גן העדן (בראשית 15:3). אלוהים אישר את הבטחתו לברך את כל העמים בהישג ידו האוניברסלי." (האנס ק. לה רונדל, "Our Creator Redeemer", עמוד 22,23).

קעבור עשר שנים של ציפייה לבן המובטח, אילו שאלות היו לאברהם לגבי הבטחתו של אלוהים? בראשית 6-15:1.

בדרך כלל קל מאוד להצהיר על אברהם בתור אדם מאמין, שאף פעם לא היו לו ספקות או שאלות. אך המקרא מציג לנו תמונה אחרת. אברהם אכן האמין, אך גם היו לו שאלות לאורך הדרך. אמונתו הייתה אמונה גדלה ומתפתחת. כמו במרקוס 9:24, אברהם פשוט אמר לאלוהים בבראשית 15:8, "אני מאמין, אך תפיג את חוסר האמון שלי". בתשובה, אלוהים אישר לאברהם באדיבות את הודאות בהבטחתו על ידי כריתת ברית רשמית עימו (בראשית 15:7-18). מה שהופך את הקטע הזה לכה מפתיע זה לא העובדה כי אלוהים נכנס לברית עם אברהם, אלא מידת הרצון שבה אלוהים רצה לעשות זאת. לא כמו שליטים אחרים במזרח הקרוב אשר נרתעו מהרעיון להתחייב ולתת הבטחות למשרתיהם, אלוהים לא רק נותן את מילתו, אלא על ידי מעבר סמלי בין בתרי החיות שהוקרבו, הוא בעצם שם את חייו על כך. כמובן שישוע בסופו של דבר נתן את חייו כדי לקיים הבטחה זו.

באילו תחומים עליכם לפתח אמונה, ולהאמין במשהו שנראה בלתי אפשרי? כיצד אנו יכולים ללמוד להמשיך ולדבוק באמונה, ויהי מה?

אברהם, שרה והגר

מדוע שאלו כה מזלזל בתקרית עם הגר? גלטים 31-21:4, בראשית 16. איזה עניין חיוני להבנת הישועה שאלו מדגים בעזרת סיפור תנכ"י זה?

סיפורה של הגר קשור ישירות לכישלוננו של אברהם באמונה בהבטחת האל. הגר המצרית הייתה לשפחת שרה כאשר הועברה לבעלותו של אברהם יחד עם מתנות רבות נוספות מפרעה, לאחר אירוע שבו אברהם פעם ראשונה הביע חוסר אמון באלוהים (בראשית 16-11:12).

לאחר שאברהם ושרה חיכו עשר שנים לילד בעקבות הבטחה, הם עדיין נשארו בלי בן. הם החליטו כי אלוהים צריך את עזרתם, ושרה נתנה את הגר כאישה לאברהם. למרות שהיא נראית לנו מוזרה היום, התכנית של שרה הייתה מתחכמת. על פי מנהגים קדומים, שפחה של אישה הייתה יכולה להפוך גם לאם פונדקאית לילדי בעליה. לכן, שרה יכלה להתייחס לכל ילד של אברהם והגר, כאל שלה. אך תכניתה לא צלחה, אכן ילד נולד, אך לא היה הוא הילד שהובטח על ידי אלוהים.

בסיפור זה יש לנו דוגמה טובה לכך שכאשר נתקלים בנסיבות קשות ומפחידות, אפילו אדם מאוד נאמן לאלוהים יכול להיכשל ולשגות באמונתו. בבראשית 18:17, 19:17 אברהם מפציר באלוהים לקבל את ישמעאל כיוורש שלו. אך אלוהים כמובן, מסרב לבקשה זו. הדבר הפלאי היחיד בלידת ישמעאל הוא הרצון של שרה לחלוק את בעלה עם אישה אחרת. לא היה שום דבר מיוחד או יוצא מן הכלל בלידה לאישה זו, ילד אשר נולד "על פי בשר". אם אברהם היה ממשיך לבטוח באל ולא היה נותן לנסיבות להתשלט על העניין, שום דבר מכל אלה לא היה מתרחש, והרבה צער היה נמנע.

השוו ומצאו ניגודים בין לידת ישמעאל לבין הנסיבות שליוו את לידת יצחק? בראשית 17:15-19, 18:10-13; עברים 11:11,12. מדוע נסיבות אלו דורשים כל כך הרבה אמונה מאברהם ושרה?

באילו דרכים חוסר אמונה בהבטחות אלוהים מצידכם גרם לכם כאב? כיצד טעויות אלה יכולות לעזור לנו לתפוס את אלוהים במילה, לא משנה מה? אילו החלטות אנו יכולים לקחת כדי לחזק את היכולת שלנו לבטוח באלוהים ולסמוך על הבטחותיו?

הגר והר סיני

איזה סוג של יחסים אלוהים רצה לייסד עם עמו בהר סיני? אילו קווי דמיון הם חולקים עם ההבטחה של אלוהים לאברהם? שמות 2-8, 6: 3-6, 19: 3-12, דברים 10-12: 32.

אלוהים רצה לשתף עם בני ישראל בסיני את אותם יחסי ברית שהיו לו עם אברהם. קיים דמיון בין דברי אדוני לאברהם בבראשית 12: 1-3 ודבריו למשה בשמות 19. בשני המקרים, אלוהים מדגיש מה הוא יעשה בשביל אנשיו. הוא לא מבקש מבני ישראל לעשות משהו כדי לזכות בברכותיו. בשמות 5: 19 אלוהים לא אומר "צייתו", אלא "שמעו בקול". איננו רומז על צדקה על פי עבודת התורה. להיפך, הוא רוצה שלישראל תהיה אותה אמונה אשר אפיינה את תגובת אברהם להבטחותיו (לפחות ברוב הפעמים):

אם יחסי הברית שאלוהים הציע לבני ישראל בהר סיני דומים לאלו אשר היו עם אברהם, מדוע שאול מדמה את הר סיני לחווייה שלילית עם הגר? שמות 7-25, עברים 6, 7: 8.

הברית בהר סיני הייתה מיועדת להעלות על פני השטח את רמת החטא של האנושות והצורך בריפוי על ידי חסד אלוהים השופע, באמצעות עבודת אל במקדש. הבעיה בברית סיני היא לא בחלק של אלוהים, אלא בהבטחות הלקויות של האנשים (עברים 6: 8). במקום להגיב בהכנעה, ענווה ואמונה, בני ישראל השיבו בביטחון עצמי "כל אֶשֶׁר-דָּבַר יְהוָה נַעֲשֶׂה" (שמות 8: 19).

לאחר שחיו כעבדים במצריים יותר מארבע מאות שנים, לא היה להם מושג אמיתי לא בהדרו של אלוהים ולא בגודל חטאיהם. באותו אופן שאברהם ושרה ניסו לעזור לאלוהים לקיים את הבטחתו, בני ישראל חיפשו להפוך את ברית החסד של אלוהים לברית של עבודת תורה. הגר מסמלת את סיני בכך ששני מצבים אלה מציגים נסיון אנושי לישועה על ידי מעשים.

שאול לא הצהיר כי החוק שניתן בסיני הוא רע או מבוטל. הוא בסך הכל מודאג בגלל הפירוש המעשי של החוק על ידי הגלטים. "במקום לשכנעם בחוסר האפשרות המוחלט לספק את אלוהים על ידי שמירת החוק, החוק טיפח בהם נחישות עמוקה להסתמך על יכולות אישיות כדי לרצות. לפיכך, החוק אינו משרת את מטרות החסד בהובלת היהודים למשיח. במקום זאת, הוא סגר בפניהם את הדלת למשיח." (א. פאלמר רוברטסון, The Christ of the Covenants (Phillipsburg, N.J Presbyterian and Reformed Publishing Co., 1980), עמוד 181).

ישמעאל ויצחק היום

תקצירי היסטוריית ישראל של שאול נועדו לעמוד מול טענותיהם של מתנגדיו כי הם צאצאיו האמיתיים של אברהם וכי ירושלים - מרכז המשיחיות היהודית והחוק - הוא אימם. לטענתם, הגויים אינם שייכים. ואם הם רוצים להיות תלמידיו האמיתיים של ישוע, הם חייבים קודם להיות בני אברהם על ידי מילוי החוק של המילה.

אך שאול אומר שהאמת היא הפוכה. בעלי תורה אלה אינם בני אברהם, אלא בני לא חוקיים, כמו ישמעאל. על ידי הצבת האמון שלהם במילה, הם הסתמכו על "הבשר", כפי שעשתה שרה עם הגר וכפי שעשו ישראל עם התורה בסיני. אבל המאמינים הגויים היו בניו של אברהם לא ממוצא טבעי, אלא כמו יצחק, ממוצא על טבעי. "כמו יצחק הם היו הגשמה של ההבטחה לאברהם. כמו יצחק, לידתם לחופש היתה תוצאת החסד האלוהי. כמו יצחק, הם שייכים לעמוד הברית של הבטחה. "ג' יימס ד' ג' דאן, The Epistle to the Galatians (London: Hendrickson Publishers, 1993), עמוד 256.

מול מה יעמדו פנים מול פנים צאצאי אברהם האמיתיים בעולם זה? גלטים 4:28-31, בראשית 12:8-21.

עצם היותו זרע ההבטחה הביא ליצחק לא רק ברכות אלא גם התנגדות ורדיפות. בהתייחסו לרדיפה, שאול נזכר בטקס בבראשית 10:8-21. שם מכבדים את יצחק, וישמעאל צוחק עליו. אך תגובת שרה מעידה על כך שישמעאל בעצם לועג או מגחך על יצחק. בעוד שהתנהגותו של ישמעאל אולי לא נשמעת לנו משמעותית, היא חושפת את רגשות האיבה העמוקים יותר עקב העניין של זכות הבכורה. שליטים רבים בעת העתיקה ניסו להבטיח את מעמדם על ידי חיסול יריבים פוטנציאליים, כולל את אחיהם (שופטים 6:1-9). אף על פי שיצחק התמודד עם התנגדות לו, הוא גם נהנה מכל זכויות היתר של אהבה, הגנה וחסד, שנתקבלו עקב היותו יורש של אביו.

צאצאיו הרוחניים של יצחק, אנו לא צריכים להיות מופתעים כאשר אנו סובלים או נתקלים בהתנגדות, אפילו בתוך משפחת הקהילה עצמה.

האם סבלתם מרדיפות ככל צורה שהיא, במיוחד מהאנשים הקרובים אליכם, בגלל אמונתכם? חשבו האם אתם יכולים להיות אשמים ברדיפות של אחרים על אמונתם?

נקודות למחשבה

"אך אם הברית עם אברהם כללה את הבטחת הגאולה, מדוע נכרתה ברית נוספת במעמד הר סיני? בימי שעבודם איבדו בני ישראל במידה רבה את ידיעת ה' ואת עיקרי ברית אברהם...

אלוהים הביא אותם לסיני; כבוד ה' נגלה בפניהם; אלוהים נתן להם את תורתו והבטיח להרעיף עליהם ברכות רבות בתנאי שיצייתו לה: "וְעַתָּה, אִם-שָׁמְעוּ תִשְׁמְעוּ בְקֹלִי, וּשְׁמַרְתֶּם, אֶת בְּרִיתִי... וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְלַכֶת כְּהִנִּים, וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות יח: 5, 6). בני ישראל לא היו מודעים ליצר ליבם הרע, ולא הבינו כי ללא המשיח נבצר מהם לקיים את תורת ה'; לפיכך, ניאותו בנפש חפצה לכרות ברית עם ה'...

עם זאת, מקץ שבועות ספורים בלבד הפרו את הברית שכרתו עם ה', והשתחוו לפני צלם מעשה ידי אדם. הם לא יכלו עוד לקוות לחסד ה' בזכותה של ברית שהפרו; עתה, כאשר נוכחו ביצר ליבם הרע ובצורך במחילה, חשו כי הם זקוקים למושיע שנגלה בברית שנכרתה עם אברהם וסומל בקורבנות העולה. עתה, באמצעות אמונה, נקשרה נפשם לאלוהים בעבותות אהבה, והם ראו בו את הגואל שפדה אותם משעבוד לחטא. עתה הם היו מוכנים ומזומנים להוקיר את ברכות הברית החדשה. "אלן ג' ווייט, "אבות האומה ונביאי ישראל", (עמודים 275, 276).

שאלות לדיון:

1. האם מערכת היחסים שלכם עם אלוהים היא על פי "הברית הישנה" או "הברית החדשה" יותר? כיצד ניתן לאבחן זאת?
2. אילו נושאים גורמים למתח בקהילה המקומית שלכם? כיצד פותרים אותם? למרות שאתם יכולים בעצמכם להיות קורבן של רדיפות, כיצד יש לוודא שאינכם הגורמים לרדיפות של מישהו? (מתי 17-15:18).
3. כמה פעמים הבטחתם לאלוהים הבטחות שלא תעשו כך או כך, רק כדי לקבל משהו? כיצד עובדה עצובה זו עוזרת לכם להבין את משמעות החסד?

סיכום: סיפורם של הגר וישמעאל, בני ישראל בהר סיני רק מראים כמה זה טיפשי להישען על כוחות עצמינו כדי להוציא לפועל את הבטחת אלוהים. שיטה זו של הצדקה עצמית מתייחסת לברית הישנה. הברית החדשה היא ברית נצחית של חסד אשר לראשונה נכרתה עם אדם וחוה לאחר חטאם, התחדשה עם אברהם, והתקיימה דרך ישוע.